

■ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ Η/Υ ΣΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΑΙΔΩΝ «ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ»

Μαριάνθη Παπαδημητρίου
mpapadimitriou@hotmail.gr

Παναγιώτης Κισκιρέας

Institute of Education
University of London
Δημοτικό Σχολείο Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία»

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η εκπαιδευτική χρήση των Η/Υ συνέβαλε στην αντιμετώπιση σύνθετων γνωστικών και ψυχοπαιδαγωγικών δυσκολιών μίας μαθήτριας στα πλαίσια της λειτουργίας του Δ.Σ. του Νοσ. Παίδων «Αγία Σοφία».

Λέξεις Κλειδιά

Εκπαιδευτικές Εφαρμογές ΤΠΕ, Νοσοκομειακή Εκπαίδευση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1988 ιδρύεται στο Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία» 2/θέσιο Δ.Σ.. Βασική θέση του ΥΠ.Ε.Π.Θ στην ίδρυση του σχολείου είναι ότι όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους ενώ νοσηλεύονται. Από το 1998 το σχολείο λειτουργεί ως 6/θέσιο και αριθμεί στις εγγραφές του περί τα 350 παιδιά ετησίως. Ο εκπαιδευτικός στόχος οργανώνεται γύρω από την ιδέα της ψυχοπαιδαγωγικής υποστήριξης, της ανάπτυξης αισθήματος πνευματικής και εκπαιδευτικής επάρκειας, της εξασφάλισης μίας εκπαιδευτικής συνέχειας και συναισθηματικής σταθερότητας. Οι συνθήκες μέσα στο νοσοκομείο, οι εντατικές θεραπείες, η πορεία της ασθένειας, η αποκοπή από το οικογενειακό, φιλικό και σχολικό περιβάλλον δημιουργούν αποσταθεροποιήσεις στα παιδιά που ασθενούν με αποτέλεσμα να δημιουργούνται εντάσεις, ψυχολογική αστάθεια και αβεβαιότητα (Ογκολογικό Τμήμα, 2000). Όλα αυτά τα στοιχεία που σκιαγραφούν την ιδιαιτερότητα του νοσοκομειακού σχολείου αποτελούν και τους βασικούς λόγους της αναγκαιότητας των ΤΠΕ στην ενίσχυση του έργου του νοσοκομειακού δασκάλου. Θα υποστηρίξουμε αυτή τη θέση μέσα από μία περιγραφή του τρόπου που η παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ συνέβαλε στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων γνωστικών και ψυχοπαιδαγωγικών δυσκολιών μίας νοσηλεύουσας μαθήτριας.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η μεθοδολογία στην οποία βασίζεται η συγκεκριμένη εργασία είναι η Μελέτη Περίπτωσης (Case Study). Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθοδολογικής

προσέγγισης θεωρείται χρήσιμη όταν ερευνάται «ένα σύγχρονο φαινόμενο στο πραγματικό του περιβάλλον και ειδικά όταν τα όρια μεταξύ του φαινομένου και του περιβάλλοντος είναι δυσδιάκριτα» (Yin, 1994) -στην προκειμένη περίπτωση η νοσοκομειακή εκπαίδευση και η νοσηλεία του παιδιού που λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή δεδομένων είναι: (α) Παρατηρήσεις πεδίου (field notes) με τη μορφή καθημερινού ημερολογίου, (β) Εργασίες-σημειώσεις του παιδιού, (γ) Σημειώσεις από συζητήσεις με συναδέλφους. Για λόγους ηθικής δεοντολογίας στην εργασία δε γίνεται καθόλου αναφορά σε προσωπικά στοιχεία (π.χ. στο φύλο, στην ηλικία, στην ταυτότητα, στη διάγνωση, στην περίοδο νοσηλείας του παιδιού). Η περιγραφή της περίπτωσης θα γίνει σε θηλυκό γένος, χωρίς αυτό να υποδεικνύει το πραγματικό γένος του παιδιού, και θα χρησιμοποιηθεί το τυχαίο όνομα Νέλλη.

Η Νέλλη χαρακτηρίζεται από μία παραίτηση από τα πράγματα η οποία στο τέλος κατέληξε να σημαίνει παραίτηση από την ίδια τη ζωή, και αυτός ήταν και ο λόγος της εισαγωγής της στο Νοσοκομείο Παίδων. Σαν παιδί είναι συχνά κατηφές, ντροπαλό, έντονα εσωστρεφές, ανυπόμονο, με χαμηλή αυτοεκτίμηση, έντονη αυτοκριτική διάθεση, ευερέθιστο, υπεύθυνο, αρκετά ενοχικό και αγχωτικό. Σαν μαθήτρια χαρακτηρίζεται από απόσπαση της προσοχής και από εύκολη κόπωση. Χαρακτηρίζεται επίσης από μία αποσπασματικότητα προφορικού λόγου και αδυναμία έκφρασης του γραπτού λόγου (κυρίως των συναισθημάτων). Παρουσιάζει αρκετά μαθησιακά κενά σε όλα τα βασικά αντικείμενα, χωρίς όμως να μπορεί να χαρακτηριστεί ως κακή μαθήτρια. Ενίοτε φαίνεται να παρουσιάζει μία αδυναμία αντίληψης οδηγιών και ερωτήσεων. Είναι ωστόσο ένα εξαιρετικά έξυπνο, εύστροφο, και ευγενικό κορίτσι που κερδίζει εύκολα τις πρώτες εντυπώσεις. Έχοντας ήδη δηλώσει παραίτηση, κατά τη διάρκεια της νοσηλείας της στο νοσοκομείο, από διάφορες άλλες δραστηριότητες ήταν πολύ σημαντικό να μη χάσει το ενδιαφέρον της και για το Νοσοκομειακό σχολείο. Σε αυτό βοήθησαν εξαιρετικά οι ΤΠΕ στις οποίες το ενδιαφέρον της φαίνεται να διατηρούνταν αμείωτο.

Power Point ή αλλιώς το Σημείο Ισχύος

Η Νέλλη παρουσιάζει έντονη δυσκολία στην προφορική απόδοση γραπτών κειμένων. Αναγιγνώσκει με επαναλαμβανόμενο, στερεότυπο και μονότονο μοτίβο, χωρίς να μπορεί να αποδώσει τα εκφραστικά στοιχεία του κειμένου. Αδυναμία όμως ορθής ανάγνωσης συνεπάγεται και δυσκολία νοηματικής αντίληψης του κειμένου. Η Νέλλη είναι ένα παιδί πολύ συναισθηματικό και ευαίσθητο, που δε δέχεται σχεδόν καθόλου παραινήσεις και γεμίζει με καταστροφικό άγχος όταν αισθάνεται ότι η συμβουλή θίγει το ιδεατό πρότυπο μαθήτριας που θέλει να χτίσει για τον εαυτό της. Η παρακάτω εγγραφή πεδίου είναι χαρακτηριστική των δυσκολιών αυτών:

Μία συμβουλή που της έγινε σχετικά με τον τρόπο που θα μπορούσε να αναγνωσθεί μία πρόταση τη δυσάρεστησε απόλυτα....διακόπτοντας κάθε επικοινωνία μαζί μου για αρκετό χρονικό διάστημα.

- Δε διαβάζω καλά. Δε ξέρω να διαβάζω.

- Κανένας δε γεννήθηκε γνωρίζοντας να διαβάζει. Δική μου δουλειά Νέλλη είναι να σε βοηθήσω να φτάσεις σε ένα καλύτερο επίπεδο ανάγνωσης. Ξαφνικά σηκώνεται από τη καρέκλα και με επιβλητικό ύφος και βλέμμα προσκολλημένο στο πάτωμα μου λει επιτακτικά:

- Θέλω να φύγω...Και καλύτερα θα ήταν να μη ξαναέρθω εδώ. Δε θέλω να ξαναέρθω.
  - Αν έτσι αισθάνεσαι εντάξει. Όμως να ξέρεις ότι εγώ θα είμαι εδώ όταν θελήσεις να ξαναέρθεις.
  - [σιωπή] Με βαθιά θλίψη που έστω και παροδικά έχασα την μαθήτριά μου, βασανίζομαι να ξεφύγουμε από αυτό το έντονα καταθλιπτικό κλίμα και προτείνω να πάμε μία βόλτα.
  - Τι να μου κάνει μία βόλτα;
  - [σιωπή] ...Υπομένω τη σιωπή της...και ξαφνικά η αποκάλυψη:
  - Θα ήταν προτιμότερο να μη με έχετε μαθήτριά. Ξέρω πως θα θέλατε να μη με έχετε μαθήτριά.
  - Αυτό δεν είναι αλήθεια...Το αντίθετο μάλιστα χαίρομαι πολύ που είμαι η δασκάλα σου και που σε έχω μαθήτριά μου. Άσε τη τσάντα σου εδώ θα γυρίσουμε σε λίγο να την πάρουμε.
- Κρατώντας το βιβλίο της Ιστορίας, για να αισθανόμαστε ότι υπάρχει κάποιος συνδετικός κρίκος με το σχολείο, βγήκαμε στην αυλή. Μπροστά η Νέλλη, σκυθρωπή, και πίσω εγώ να την ακολουθώ με αγωνία....Η βόλτα μας στον κήπο σιωπηλή άρχισε να έχει κάποιο ενδιαφέρον όταν την ρώτησα: “Τι δέντρο είναι αυτό, ελιά;” “Φυσικά ελιά είναι”. Στο δρόμο αναγνωρίσαμε μία μπανανιά, ένα φοινικόδεντρο, αρκετά κυπαρίσσια...Έχει περάσει η προβλεπόμενη ώρα του μαθήματος και παίρνουμε το δρόμο της επιστροφής. Προχωρούμε για λίγο σιωπηλές:
- Πάει το μάθημα και σήμερα. Δεν ξέρετε με τι διάθεση ξύπνησα σήμερα για να έρθω στο σχολείο. Ήθελα τόσο πολύ να κάνουμε μάθημα. Και τα κατάφερα πάλι. Χάσαμε και σήμερα το μάθημα.
  - Δεν το χάσαμε...αν μας ρωτήσουν μπορούμε να πούμε ότι κάναμε φυτολογία. Αναγνωρίσαμε τόσα φυτά. Πώς θα σου φαινόταν να κάναμε το δικό μας ηλεκτρονικό φυτολόγιο; Θα το ήθελες αυτό;
  - Ναι, ναι πολύ!!!
  - Ωραία την επόμενη φορά θα φέρω μία ψηφιακή μηχανή μαζί μου για να τραβήξουμε φωτογραφίες.
- Οι φωτογραφίες των φυτών του Νοσοκομειακού προαυλίου έγιναν ένα υπέροχο ηλεκτρονικό φυτολόγιο και συνδυάστηκαν με επίθετα (π.χ. Ορτανσία η Οπτασία) βάση μιας σειράς Δραστηριοτήτων-Ερωτήσεων που προτείνει το Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων Ε' και ΣΤ' Δημοτικού (σελ.18-19, π.χ. *Αν τα λουλούδια ήταν άνθρωποι ποια εξωτερικά και ψυχικά χαρακτηριστικά θα τους δίνατε;*). Αντιπροσωπευτική της επιρροής που άσκησε στην Νέλλη η εκπαιδευτική διαδικασία με τη χρήση του Power Point είναι η δήλωση μίας συναδέλφου που εργαζόταν το ίδιο διάστημα μαζί της: *Η Νέλλη όταν συμμετέχει [στις ομαδικές δραστηριότητες] φαίνεται να θέλει να επιλέγει τις δραστηριότητες με τις οποίες θα ασχοληθεί. Θέλει να ασχολείται μόνο με τη φωτογραφία και τη δακτυλογράφηση.*

Η Ηχογράφηση

Η δημιουργία του ηλεκτρονικού φυτολογίου συνέβαλε ελάχιστα στο να ξεπεραστεί η αδυναμία που παρουσίαζε η μαθήτριά στην ανάγνωση. Ανέδειξε όμως τον τρόπο της αποτελεσματικής αντιμετώπισης του προβλήματος: (α) δημιούργησε στο παιδί την περιέργεια να θέλει να ακούσει τον τρόπο που

αναγιγνώσκει και το κίνητρο να θέλει να επαναλάβει την ηχογράφιση για να βελτιώσει την τεχνική του, καθώς οι ηχογραφήσεις αποτελούσαν πλέον βασικό συστατικό στοιχείο μίας παρουσίασης που θα μοιραζόταν με άλλους, (β) πραγματοποίησε τη φωνή (την κατέστησε πράγμα), δίνοντας στην Νέλλη πρόσβαση στην ακρόαση της ανάγνωσής της. Με την ηχογράφιση το παιδί είχε πλέον τη δυνατότητα να παρατηρεί και να σχολιάζει το ίδιο τον τρόπο που αναγιγνώσκει. Επίσης, η παραίνεση από την εκπαιδευτικό δε γινόταν πλέον απευθείας στο παιδί (το οποίο έτσι και αλλιώς άπαξ και ανέγνωσε δε μπορούσε να συγκρατήσει τον τρόπο που ανέγνωσε και γι' αυτό να δεχτεί ως δίκαιη την υπόδειξη που του γίνεται) αλλά πάνω στη φωνή-αντικείμενο που ακουγόταν μέσα από το πρόγραμμα και κατ' εντολή του ίδιου του παιδιού. Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να παραθέσουμε ένα σχόλιο συναδέλφου που σκιαγραφεί την αλλαγή στην αντιμετώπιση της ανάγνωσης από την πλευρά της Νέλλης μετά από τη συγκεκριμένη παιδαγωγική προσέγγιση: *Εκεί που δεν ήθελε να συμμετέχει στο θεατρικό, δεν μπορούσες ούτε στην αίθουσα να την κρατήσεις, την περασμένη φορά ζήτησε να διαβάσει ένα κείμενο δυνατά. Και το διάβασε με αυτοπεποίθηση. Αν δεν τη σταματούσα ήταν τόσο απορροφημένη σε αυτό που έκανε που ξέχασε ακόμα και την ίδια την ανασφάλειά της.*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είτε πρόκειται για ψυχική είτε για οργανική νόσο, η πρακτική εμπειρία έχει δείξει πως οι Η/Υ φαίνεται να βρίσκουν σημαντική εφαρμογή στους εκπαιδευτικούς στόχους του Δ.Σ. του Νοσ. Παιδών «Αγία Σοφία»: (α) Ο νοσοκομειακός δάσκαλος χρειάζεται να αλλάξει το αρνητικό κλίμα του νοσοκομείου ώστε να ξεφύγει το παιδί από δυσοίωνες σκέψεις και καταστάσεις ματαιώσης που είναι συχνές στην πορεία μίας ασθένειας (Ογκολογικό Τμήμα, 2000). Οι ΤΠΕ με τον παιγνιώδη χαρακτήρα τους μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία μίας ευχάριστης παιδαγωγικής πρακτικής (Leask & Meadows, 2000). (β) Η νοσοκομειακή εκπαίδευση φέρει βαρύ το φορτίο της παρατεταμένης απομόνωσης του παιδιού σε ένα θάλαμο. Οι ΤΠΕ μπορούν να λειτουργήσουν ως γέφυρα επικοινωνίας με τον έξω κόσμο (π.χ. επικοινωνία με το σχολείο του παιδιού μέσω e-mail, teleconferencing κ.α., επικοινωνία της δουλειάς του παιδιού στο έστω άμεσο κοινό του νοσοκομειακού χώρου με τη βοήθεια ενός ψηφιακού προβολέα) (Wegerif, 1998). (γ) Τα παιδιά επιζητούν χώρο και τρόπους να δημιουργήσουν ακόμη και κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες. Δυστυχώς λόγω της ασθένειάς τους πολλές φορές φαίνεται να αποσύρονται σε μία κατάσταση απάθειας, εγκατάλειψης και αδιαφορίας (Νίλσεν & Παπαδάτου, 1999). Μία ηλεκτρονική οθόνη υποχρεώνει το παιδί σε ενεργητική συμμετοχή καθώς γνωρίζει πως αν δεν αναλάβει προσωπική δράση τίποτα δεν πρόκειται να συμβεί (π.χ. η οθόνη του υπολογιστή θα παραμείνει στατική). Είναι τελικά οι Η/Υ που κάνουν την ειδοποιό διαφορά ή μήπως είναι η εκπαιδευτική διαδικασία; Είναι σαφώς και τα δύο. Είναι η ψυχή, η εφευρετικότητα και το πνεύμα του δασκάλου που εμπνέεται από και δίνει πνοή στα ηλεκτρονικά μέσα για την πραγμάτωση του εκάστοτε εκπαιδευτικού στόχου. Παραφράζοντας ελαφρώς μία φράση του Ellis (1974), θα λέγαμε ότι: *Το να σκέφτεται κανείς τη χρήση των Η/Υ με παιδιά δε σημαίνει να σκέφτεται τους Η/Υ σημαίνει να σκέφτεται τα παιδιά.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ellis, A. (1974). *The Use and Misuse of Computers in Education*. N.Y.: McGraw Press.
- Leask, M., & Meadows, J. (2000). *Teaching and Learning with ICT in the Primary School*. London: Routledge Falmer.
- Wegerif, R. (1998). The Social Dimension of Asynchronous Learning Networks. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 2(1), 34-49.
- Yin, R. (1994). *Case Study Research* (2 ed.). California: Sage Publications.
- Νίλσεν, Μ., & Παπαδάτου, Δ. (1999). Όταν η χρόνια αρρώστια και ο θάνατος αγγίζουν τη σχολική ζωή: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων-Β' Κ.Π.Σ.
- Ογκολογικό Τμήμα Ν.Π. Αγλαΐα Κυριακού. (20/10/2000). *Ψυχοκοινωνική στήριξη του παιδιού με καρκίνο και της οικογένειάς τους*. Πρακτικά 2ου σεμιναρίου, Αθήνα.